

ผลการใช้รูปแบบการจัดประสบการณ์เรียนรู้ตามแนวคิดวอลดอร์ฟ เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ด้านศิลปะของเด็กปฐมวัย

Effects of Using the Waldorf Learning Experience Model for Development the Art Creative Thinking in Early Childhood Children

ฟิลิฐ เทพไกรวัล¹

พนิตตา วรรณารณ²

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ด้านศิลปะของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการจัดประสบการณ์เรียนรู้ตามแนวคิดวอลดอร์ฟ กลุ่มเป้าหมายคือนักเรียนชั้นอนุบาล 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนบ้านหนองตาไก้หนองเม็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 จำนวน 19 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แผนการจัดประสบการณ์เรียนรู้ตามแนวคิดวอลดอร์ฟ แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ด้านศิลปะรูปแบบ ก ของทอร์แรนซ์ (Torrance Test of Creative Thinking Figural Form A) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ด้านศิลปะของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการจัดประสบการณ์เรียนรู้ คือ วิลคอกซัน ซายน์ แรนค์ (Wilcoxon Signed - Ranks Test)

ผลการวิจัยพบว่า

ความคิดสร้างสรรค์ด้านศิลปะของเด็กปฐมวัยหลังการจัดประสบการณ์เรียนรู้ตามแนวคิดวอลดอร์ฟสูงกว่าก่อนการจัดประสบการณ์เรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ : รูปแบบการจัดประสบการณ์เรียนรู้ตามแนวคิดวอลดอร์ฟ , ความคิดสร้างสรรค์ด้านศิลปะ

Abstract

The objective of this research was to compare the creative thinking in art of early childhood children before and after the use of Waldorf learning experience model. The target group for the study consisted of 19 children in the first semester of the 2019 academic year from Bannongtakainongmek School under the Office of Primary Education Service Area 1 Khon Kaen Province. The instrument used included learning and experience plans based on Waldorf's concept and Torrance test of creative thinking Figural Form A. The statistic for comparison of early childhood children's art creative thinking before and after the application of the learning model was Wilcoxon Sign Rank Test.

The finding of the study revealed that early childhood children showed a significantly higher level of art creative thinking after they had Waldorf learning experience model at the .01 level.

Keywords : Waldorf learning experience model , the creative thinking in art

บทนำ

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 มุ่งพัฒนาเด็กทุกคนให้มีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาที่เหมาะสมกับวัยอย่างมีคุณภาพ

และต่อเนื่อง ยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ เป็นการเตรียมความพร้อมที่จะเรียนรู้ และสร้างรากฐานชีวิตให้เด็กปฐมวัยไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติและมีความรับผิดชอบ

¹ประธานหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปฐมวัยและการประถมศึกษา วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

ตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 54 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

เด็กปฐมวัยเป็นวัยที่อยู่ในช่วงแรกเกิดถึง 6 ปี และเป็นช่วงระยะเวลาสำคัญที่สุดของการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม สติปัญญาและบุคลิกภาพ ถือว่าเป็นช่วงวัยแห่งพลังการเจริญเติบโตของสมองสำหรับชีวิตเด็กจะมีจินตนาการที่สูงและมีศักยภาพด้านความคิดสร้างสรรค์เป็นรากฐานที่มั่นคงเพื่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในวัยต่อมา หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 ได้กำหนดมาตรฐานคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้เด็กมีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์เพื่อเป็นแนวปฏิบัติสำหรับสถานศึกษาต่อไป (สิริมา ภิญโญนันตพงษ์, 2545)

การส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้แสดงออกทางด้านความคิดสร้างสรรค์ และกล้าที่จะนำเสนอจินตนาการในทางสร้างสรรค์มาปฏิบัติให้เป็นจริงและเกิดประโยชน์อย่างมากมาย จะนำไปสู่ความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติต่อไปในอนาคต (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2545) ซึ่งสอดคล้องกับ ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ (2546) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนในระดับชั้นต่าง ๆ ควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการใช้ความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน ซึ่งจะทำให้ระบบการศึกษามีประสิทธิภาพ และผู้เรียนเกิดการพัฒนาศักยภาพตนเองมากยิ่งขึ้น และสุวิทย์ มูลคำ (2547) ยังกล่าวไว้อีกว่า การสอนความคิดสร้างสรรค์และการฝึกให้เด็กสามารถคิดอย่างสร้างสรรค์ เป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยกระตุ้นคุณภาพในตัวเด็กให้มีความมั่นใจในตนเองและเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพต่อไป

ความคิดสร้างสรรค์เป็นองค์ประกอบสำคัญในการสร้างและประดิษฐ์คิดค้นสิ่งต่าง ๆ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และยังเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างบุคคลให้มีประโยชน์ต่อมนุษยชาติในหลาย ๆ ด้าน เช่น วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การเมือง การปกครอง การศึกษา และศิลปะ เป็นต้น ซึ่งจะเห็นได้จากหลายประเทศทางโลกตะวันตกเป็นส่วนใหญ่ที่เจริญแล้ว จะมีการศึกษาค้นคว้าและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้นมากมาย ส่วนในประเทศที่กำลังพัฒนาย่อมตระหนักถึงการพัฒนาประชากรให้มีความคิดสร้างสรรค์เพื่อรับมือกับปัญหารอบด้านที่ต้องเผชิญทั้งในปัจจุบันและอนาคตแห่งการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในศตวรรษใหม่ (ประสาน มาลากุล ณ อยุธยา, 2545)

ความคิดสร้างสรรค์สามารถพัฒนาได้ด้วยการสอน การฝึกฝน และการฝึกปฏิบัติที่ถูกต้อง การส่งเสริมและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ตั้งแต่วัยเยาว์ จะทำให้เด็กมี

ความสามารถในการแก้ปัญหาได้ ความคิดสร้างสรรค์เป็นการแสดงกระบวนการธรรมชาติอย่างหนึ่งของมนุษย์ แต่เมื่อพบปัญหาจะหลีกเลี่ยงสิ่งที่เคยชินและค้นหาสิ่งใหม่โดยการคาดเดา ตั้งสมมุติฐาน ผ่านกระบวนการอย่างหลากหลาย จนในที่สุดทำให้ค้นพบสิ่งใหม่ตามมา โดยทั่วไปจะถือว่าการแก้ปัญหาในเชิงสร้างสรรค์ก็คือส่วนหนึ่งของความคิดสร้างสรรค์นั่นเอง (Torrance, 1964)

การจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนได้รู้จักคิดสร้างสรรค์ในทางที่ดีและเหมาะสม รู้จักแสดงความคิดของตนเองออกมาให้เกิดประโยชน์ การจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์เป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดอัจฉริยภาพ รู้จักคิดอย่างอิสระด้วยตนเองซึ่งประกอบด้วยความคิดแบบจินตนาการ และความคิดแก้ปัญหาโดยใช้ไหวพริบซึ่งไม่มีรูปแบบตายตัว ผู้เรียนจะมีความกล้าและมีความมั่นใจยิ่งขึ้น ได้เรียนรู้อย่างสนุกสนานและมีชีวิตชีวามากขึ้น การเรียนการสอนในปัจจุบันจะเน้นการพัฒนาด้านทักษะเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งยังไม่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์อย่างถูกต้อง ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนจึงควรเน้นการส่งเสริมการใช้ความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ (ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์, 2546)

การจัดประสบการณ์เรียนรู้ตามแนวคิดวอลดอร์ฟเป็นการจัดการศึกษาเพื่อให้พัฒนาการของเด็กแต่ละขั้นตอนถูกเติมเต็มด้วยประสบการณ์เรียนรู้ที่มีความสุข มุ่งส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) การคิดอย่างอิสระ (Free-Thinking) และมีหัวใจหลักคือการพัฒนาอย่างป็องท์รวม (The Whole Child) ซึ่งมีองค์ประกอบ 3 ส่วน ได้แก่ การลงมือปฏิบัติ (Hands) ความรู้สึก (Heart) และความนึกคิด (Head) โดยมีเป้าหมายให้ผู้เรียนบรรลุศักยภาพสูงสุดที่ตนมี ผู้เรียนจะมีความเข้าใจธรรมชาติของมนุษย์เด็ก ๆ ได้เรียนรู้ตามความสนใจและได้พัฒนาตนเองอย่างสมบูรณ์แบบ สามารถนำประสบการณ์ไปใช้ได้ตลอดชีวิต เพราะผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงในสภาพแวดล้อมรอบตัว โดยที่เด็กจะอยู่ในวัยที่มีการพัฒนาด้านร่างกายที่ก่อตัวอย่างรวดเร็ว และจะอยู่ในโลกของจินตนาการค่อนข้างสูง ครุมีหน้าที่จัดสิ่งแวดล้อมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้เล่นและจินตนาการของตนเอง ทำให้เด็กได้เรียนรู้ที่จะพัฒนาความคิดของตนเองจากภายในโดยผ่านกิจกรรมต่าง ๆ กิจกรรมที่ควรจัดขึ้นสำหรับเด็กวัยนี้จะมีรากฐานมาจากสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก ฝึกให้ใช้ความคิดสร้างสรรค์ การใช้จินตนาการควบคู่กับการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม โดยครูจะเข้าไปแทรกแซงหรือให้การชี้นำน้อยมาก เว้นแต่กิจกรรมนั้นอาจก่อให้เกิดอันตรายหรือรบกวนเพื่อนครู ถึงจะเข้าไป

คลี่คลายสถานการณ์ การปล่อยให้เด็กได้ทำกิจกรรมอย่างอิสระ จะทำให้เด็กสามารถใช้จินตนาการของเด็กเองอย่างเสรี ถือเป็นพื้นฐานของความคิดสร้างสรรค์ในเด็ก (บุษบง สันติวงศ์, 2552)

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ด้านศิลปะของเด็กปฐมวัย โดยใช้รูปแบบการจัดประสบการณ์เรียนรู้ตามแนวคิดวอลดอร์ฟ ซึ่งผลที่ได้รับจากการวิจัยครั้งนี้จะเป็นแนวทางให้ครูผู้สอนและผู้เกี่ยวข้องในการในการจัดการศึกษาพัฒนาเด็กปฐมวัย สามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ด้านศิลปะของเด็กปฐมวัยได้เต็มศักยภาพ และเป็นประโยชน์สำหรับสถาบันผลิตครูสาขาวิชาการศึกษาศึกษาปฐมวัย ที่จะนำไปเป็นข้อมูลเพื่อการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาที่เกี่ยวกับการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ด้านศิลปะของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการจัดประสบการณ์เรียนรู้ตามแนวคิดวอลดอร์ฟ

สมมุติฐานการวิจัย

เด็กปฐมวัยมีความคิดสร้างสรรค์ด้านศิลปะหลังได้รับการจัดประสบการณ์เรียนรู้ตามแนวคิดวอลดอร์ฟสูงกว่าก่อนการได้รับการจัดประสบการณ์เรียนรู้ตามแนวคิดวอลดอร์ฟ

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มเป้าหมาย นักเรียนชั้นอนุบาล 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนบ้านหนองตาไก่หนองเม็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 จำนวน 19 คน

เครื่องมือประกอบด้วย แผนการจัดประสบการณ์

เรียนรู้ จำนวน 5 แผน ที่มีคุณภาพตามเกณฑ์จากผู้เชี่ยวชาญ 3 คน เท่ากับ 4.04 นำแผนรูปแบบการจัดประสบการณ์เรียนรู้ตามแนวคิดวอลดอร์ฟที่คุณภาพดังกล่าว ไปทดลองตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

ตารางที่ 1 แผนการทดลอง

การทดสอบก่อนการจัดประสบการณ์	การจัดประสบการณ์	การทดสอบหลังการจัดประสบการณ์
T_1	X	T_2

แบบประเมินความคิดสร้างสรรค์ด้านศิลปะ

ของเด็กปฐมวัย โดยอาศัยรูปแบบของทอร์เรนซ์ (Torrance Test of Creative Thinking Figural Form A) ซึ่งจะครอบคลุมวัตถุประสงค์ 3 ด้านคือ ด้านความคิดคล่องแคล่ว 10 ข้อ มีค่าความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 0.86 ด้านความคิดริเริ่ม 10 ข้อ มีค่าความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 และด้านความคิดละเอียดลออ 10 ข้อ มีค่าความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 0.86

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติพื้นฐานค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าร้อยละ (Percentage)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ด้านศิลปะของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการจัดประสบการณ์เรียนรู้ตามแนวคิดวอลดอร์ฟ ของนักเรียนชั้นอนุบาล 2 ภาคเรียนที่ 1/2562 โรงเรียนบ้านหนองตาไก่หนองเม็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ได้ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ด้านศิลปะของเด็กปฐมวัย

ความสามารถในความคิดสร้างสรรค์ด้านศิลปะ		$\bar{X}$	S.D.	T
ความคิดริเริ่ม	ก่อนทดลอง	18.32	2.06	0**
	หลังทดลอง	33.74	1.97	
ความคิดคล่องแคล่ว	ก่อนทดลอง	29.32	2.79	0**
	หลังทดลอง	37.37	2.85	
ความคิดละเอียดลออ	ก่อนทดลอง	19.78	2.17	0**
	หลังทดลอง	37.84	2.76	
รวม	ก่อนทดลอง	32.29	3.77	0**
	หลังทดลอง	79.42	3.85	

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ด้านศิลปะของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการจัดประสบการณ์เรียนรู้ตามแนวคิดวอลดอร์ฟ พบว่า ความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ด้านศิลปะของเด็กปฐมวัยหลังได้รับการจัดประสบการณ์เรียนรู้สูงกว่าก่อนได้รับการจัดประสบการณ์เรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ด้านศิลปะของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการจัดประสบการณ์เรียนรู้ตามแนวคิดวอลดอร์ฟ โดยทดลองใช้รูปแบบการจัดประสบการณ์เรียนรู้ตามแนวคิดวอลดอร์ฟกับกลุ่มเป้าหมายคือ นักเรียนชั้นอนุบาล 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนบ้านหนองตาไก้หนองเม็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ขอนแก่น เขต 1 จำนวน 19 คน เพื่อสนับสนุนผลการวิจัยรูปแบบการจัดประสบการณ์เรียนรู้ตามแนวคิดวอลดอร์ฟ และแก้ปัญหาผู้เรียนที่ขาดความสามารถด้านความคิดสร้างสรรค์ได้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ รูปแบบการจัดประสบการณ์เรียนรู้ตามแนวคิดวอลดอร์ฟ โดยผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์ให้ครูผู้สอนชั้นอนุบาล 2 นางพนิตตา วรรณารณ เป็นผู้ดำเนินการและเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับขั้นตอนคือ ทำการทดสอบวัดวัดความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยก่อนได้รับการจัดประสบการณ์เรียนรู้ด้วยแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ด้านศิลปะรูปแบบของทอร์แรนซ์ (Torrance of Creative Thinking Figural Form A) แล้วดำเนินการจัดประสบการณ์เรียนรู้ตามแนวคิดวอลดอร์ฟตามรูปแบบที่สร้างขึ้น ซึ่งในการดำเนินการทดลองได้ประเมินความคิดสร้างสรรค์ระหว่างเรียนด้วย จากนั้นเมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการจัดประสบการณ์แล้ว ทำการประเมินหลังการจัดประสบการณ์โดยใช้เครื่องมือแบบเดิมที่ใช้ประเมินก่อนจัดประสบการณ์ เพื่อประเมินความคิดสร้างสรรค์ 3 ด้าน คือ ด้านความคิดริเริ่ม ด้านความคิดคล่องแคล่ว และด้านความคิดละเอียดลออ

ผลการวิจัยพบว่า ความคิดสร้างสรรค์ด้านศิลปะของเด็กปฐมวัยหลังได้รับการจัดประสบการณ์เรียนรู้ตามแนวคิดวอลดอร์ฟสูงกว่าก่อนได้รับการจัดประสบการณ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

ความคิดสร้างสรรค์ด้านศิลปะของเด็กปฐมวัยหลังได้รับการจัดประสบการณ์เรียนรู้ตามแนวคิดวอลดอร์ฟ สูงกว่าก่อนได้รับการจัดประสบการณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมุติฐานการวิจัย ทั้งนี้อาจเป็นผลเนื่องมาจากการจัดประสบการณ์เรียนรู้ตามแนวคิดวอลดอร์ฟ ของครูผู้สอนนั้น

ครูผู้สอนมีการวางแผนการจัดประสบการณ์เรียนรู้ที่ดี มีการศึกษาหลักสูตร ศึกษาจุดประสงค์และเนื้อหาสาระการเรียนรู้เป็นอย่างดี ตลอดจนมีประสบการณ์เคยเข้ารับการฝึกอบรมและศึกษาดูงานมาอย่างต่อเนื่อง ที่สำคัญคือเป็นผู้ที่สนใจใฝ่รู้ใฝ่เรียน มีจิตวิญญาณของความเป็นครูที่ดีมีความรับผิดชอบต่อนักเรียน จึงทำให้การจัดการเรียนการสอนมีความพร้อมในด้านวัสดุอุปกรณ์ เอกสารประกอบต่าง ๆ ที่จะช่วยส่งเสริมและกระตุ้นให้ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมให้บรรลุวัตถุประสงค์ คอยชี้แนะให้ความช่วยเหลือเมื่อเด็กเกิดปัญหาหรือมีข้อสงสัย นอกจากนี้ผู้สอนยังมีหน้าที่จัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นความสามารถด้านความคิดสร้างสรรค์ และการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงออกด้านความคิดสร้างสรรค์ โดยผ่านการทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้านศิลปะด้วยตนเอง เช่น การวาดภาพด้วยสีน้ำ งานสร้างสรรค์จากเศษวัสดุต่าง ๆ ที่มีในธรรมชาติ ในระหว่างการทำกิจกรรมได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แสดงความคิดเห็นกับเพื่อน ๆ ตลอดจนให้โอกาสได้นำเสนอชิ้นงานของตนเอง ทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ และได้แสดงออกด้านความคิดสร้างสรรค์อยู่เสมอ ครูผู้สอนจะมีบทบาทเพียงเป็นผู้อำนวยความสะดวกโดยเฉพาะในรูปแบบการสอนที่เน้นการทำกิจกรรมที่ทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ด้านศิลปะ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวาสนา ประจักษ์ (2557) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับผลของการจัดกิจกรรมศิลปะการต่อเติมภาพให้สมบูรณ์ที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กอนุบาลชั้นปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กอนุบาลชั้นปีที่ 2 โดยรวมและรายด้าน ได้แก่ ความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่นและความคิดละเอียดลออ หลังการทำกิจกรรมศิลปะการต่อเติมภาพให้สมบูรณ์มีพัฒนาการมากกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ข้อเสนอแนะ**1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากงานวิจัยในครั้งนี้**

1.1 การจัดประสบการณ์เรียนรู้ตามแนวคิดวอลดอร์ฟ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ซึ่งทุกขั้นตอนจะมีความสำคัญต่อการที่จะทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ได้ โดยการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้อและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดสร้างสรรค์ของตนเองผ่านการทำกิจกรรมด้านศิลปะ ดังนั้นในการนำรูปแบบการจัดประสบการณ์เรียนรู้ตามแนวคิดวอลดอร์ฟไปใช้นั้น ครูผู้สอนควรศึกษารูปแบบและสังเกตพฤติกรรมผู้เรียนทุกขั้นตอน

1.2 บทบาทของครูผู้สอนในการจัดประสบการณ์เรียนรู้ตามแนวคิดวอลดอร์ฟ ควรเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เรียน คอยสังเกตให้คำแนะนำแก่ผู้เรียนตามความเหมาะสม จัดหาสื่อ อุปกรณ์ที่จะช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ด้วยตนเอง ถ้ามีคำถามควรจะเป็นคำถามปลายเปิดเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนได้แสดงความสามารถในการคิดได้หลากหลาย รวดเร็ว แปลกใหม่ ทั้งนี้เพื่อให้การจัดประสบการณ์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 ครูผู้สอนเด็กปฐมวัยสามารถนำรูปแบบการจัดประสบการณ์เรียนรู้ตามแนวคิดวอลดอร์ฟ ไปประยุกต์ใช้ในวงการศึกษาต่อไปตามความเหมาะสมของบริบทของโรงเรียน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรนำรูปแบบการวิจัยครั้งนี้ไปใช้กับการพัฒนาการจัดประสบการณ์เรียนรู้ เพื่อการแก้ปัญหาในด้านอื่น ๆ เช่น ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน เป็นต้น

2.2 ควรนำรูปแบบการจัดประสบการณ์เรียนรู้ตามแนวคิดวอลดอร์ฟ ไปใช้กับเด็กวัยอื่น ๆ เช่น วัยประถมศึกษา เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). **หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560**. สำนักวิชาการ มาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พิมพ์ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2560.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2545). **การคิดเชิงสร้างสรรค์**. กรุงเทพฯ ฯ : ซัลเซส มีเดีย.

- ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์. (2546). **ความคิดสร้างสรรค์ Creative Thinking**. กรุงเทพฯ ฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุษบง ดันติวงศ์. (2552). **การศึกษาวอลดอร์ฟ: ปรัชญาหลักสูตรและการสอน** กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประสาน มาลากุล. ณ ออยุธยา (2545). **ความคิดสร้างสรรค์ : พรสวรรค์ที่พัฒนาได้**. กรุงเทพฯ ฯ : บพิธการพิมพ์.
- ประสิทธิ์รักษ์ เจริญผล. (2547). **ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ต่อเติมด้วยลายเส้น**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต กรุงเทพฯ ฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2542). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545**.
- _____. (2542). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553**.
- _____. (2542). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562**.
- วาสนา ประจักษ์ต์. (2557). **ผลของการจัดกิจกรรมศิลปะการต่อเติมภาพให้สมบูรณ์ที่มีต่อ ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กอนุบาลชั้นปีที่ 2**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
- วิไลญา ปรีชากุล. (2550). **การใช้กิจกรรมศิลปะวาดภาพเพื่อเสริมความคิดสร้างสรรค์ของ นักเรียนชั้นอนุบาล**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สิริมา ภิญโญนัตพงษ์. (2545). **การวัดและประเมินผลแนวใหม่ : เด็กปฐมวัย**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ ฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- สุวิทย์ คำมูล. (2547). **กลยุทธ์การสอนคิดสร้างสรรค์**. กรุงเทพฯ ฯ : ภาพการพิมพ์.
- Torrance, E.P. (1964). **Guiding Creative talent**. NJ : Prentice – Hall.